

Monika Selin
Justyna Kapa
Katarzyna Legeżyńska

31.12.2019 r.

Sprawozdanie z realizacji projektu „*Przyjaciele bałtyckiej przyrody – kampania informacyjno-edukacyjna na rzecz zachowania i zrównoważonego użytkowania przyrodniczych walorów Pomorza*” w ramach umowy nr WFOŚ/D/515/184/2016 z dnia 31 sierpnia 2016 r.

W ramach projektu „*Przyjaciele bałtyckiej przyrody*” przeprowadzono zróżnicowane formy działań o charakterze informacyjnym i edukacyjnym mające na celu kształtowanie wśród mieszkańców i osób odwiedzających Pomorze postaw społecznych, które sprzyjają zachowaniu naturalnej różnorodności biologicznej na terenie województwa pomorskiego ze szczególnym uwzględnieniem morskich wybrzeży, rzek uchodzących do morza oraz wód Zatoki Gdańskiej. W projekcie podjęto trzy grupy działań:

- A. Upowszechnienie wiedzy drogą aktywnej edukacji przy bezpośrednim kontakcie pomiędzy edukatorem a odbiorcami.
- B. Upowszechnienie wiedzy przy zastosowaniu narzędzi cyfrowych.
- C. Upowszechnienie wiedzy przy zastosowaniu materialnych nośników informacji (ulotki, plakaty, wystawy, artykuły prasowe).

Jednym z działań projektowych zaliczonych do grupy A były aktywne stacjonarne i wyjazdowe zajęcia edukacyjne Błękitnej Szkoły w postaci jedno- lub dwudniowych warsztatów terenowych i laboratoryjnych, krótkich lekcji oraz rejsów edukacyjnych. Ponadto uczestnicy zajęć brali udział w aktywnej edukacji podczas zwiedzania muzeum fokarium, Domu Morświna oraz trzech wystaw plenerowych, które są elementem edukacyjnej infrastruktury Stacji Morskiej. Zajęcia i warsztaty były przeznaczone przede wszystkim dla dzieci i młodzieży ze szkół podstawowych i ponadpodstawowych, jednakże ich odbiorcami były również dzieci młodsze, studenci i osoby dorosłe.

W okresie realizacji projektu liczba uczniów, którzy wzięli czynny udział w zajęciach edukacyjnych w ramach Błękitnej Szkoły wyniosła **27191** osób. Byli to zarówno uczestnicy zajęć stacjonarnych w Stacji Morskiej, jak i odbiorcy zajęć wyjazdowych, gdy to edukator Błękitnej Szkoły przyjeżdżał do placówki, której uczniowie z różnych przyczyn (najczęściej ekonomicznych) nie mogli przyjechać do Helu.

Od 1 kwietnia 2016 roku do 31 grudnia 2018 roku w stacjonarnych zajęciach dydaktycznych Błękitnej Szkoły wzięły udział 562 grupy z **16439** słuchaczami (Tab.1). Łącznie zostało przeprowadzonych 2867 godzin zajęć, w tym 550 godzin lekcji, 1701 godzin kursów 1-dniowych i 616 godzin kursów 2-dniowych.

Tabela 1. Zestawienie liczby zajęć, godzin i uczniów biorących udział w zajęciach Błękitnej Szkoły od 1 kwietnia 2016 r. do 31 grudnia 2018 roku

01.04.2016- 31.12.2018	Liczba zajęć	Liczba godzin	Liczba uczniów
Lekcja	275	550	8847
Kurs 1dn.	243	1701	6386
Kurs 2dn.	44	616	1206
RAZEM	562	2867	16439

Ponadto, w okresie realizacji projektu edukatorzy Błękitnej Szkoły przeprowadzili zajęcia wyjazdowe dla **10752 uczniów**.

Liczba uczniów biorących udział w stacjonarnych zajęciach warsztatowych wyraźnie wzrasta w cieplejszych miesiącach (Tabela 2). Wynika to z warunków atmosferycznych panujących w tym okresie, a także z możliwości wzbogacenia zajęć o warsztaty terenowe.

Tabela 2. Zestawienie liczby zajęć, godzin i uczniów biorących udział w Błękitnej Szkole stacjonarnej w poszczególnych miesiącach realizacji projektu

Miesiąc	Rodzaj zajęć	Liczba zajęć	Liczba godzin	Liczba uczniów
2016 kwiecień	lekcja	7	14	169
	kurs 1dn.	18	126	510
	kurs 2dn.	1	14	24
	Suma	26	154	703
maj	lekcja	16	32	582
	kurs 1dn.	13	91	264
	kurs 2dn.	4	56	120
	Suma	33	179	966

czerwiec	lekcja	15	30	496
	kurs 1dn.	14	98	308
	kurs 2dn.	2	28	45
	Suma	31	156	849
lipiec	lekcja	4	8	144
	kurs 1dn.	8	56	118
	kurs 2dn.	0	0	0
	Suma	12	64	262
sierpień	lekcja	1	2	39
	kurs 1dn.	5	35	148
	kurs 2dn.	0	0	0
	Suma	6	37	187
wrzesień	lekcja	11	22	304
	kurs 1dn.	9	63	179
	kurs 2dn.	2	28	64
	Suma	22	113	547
październik	lekcja	11	22	277
	kurs 1dn.	9	63	256
	kurs 2dn.	2	28	50
	Suma	22	113	583
listopad	lekcja	4	8	83
	kurs 1dn.	6	42	172
	kurs 2dn.	0	0	0
	Suma	10	50	255
grudzień	lekcja	1	2	14
	kurs 1dn.	4	28	103
	kurs 2dn.	0	0	0
	Suma	5	30	117
2017 styczeń	lekcja	3	6	42
	kurs 1dn.	3	21	73
	kurs 2dn.	0	0	0
	Suma	6	27	115

luty	lekcja	0	0	0
	kurs 1dn.	4	28	120
	kurs 2dn.	0	0	0
	Suma	4	28	120
marzec	lekcja	2	4	54
	kurs 1dn.	10	70	237
	kurs 2dn.	2	28	54
	Suma	14	102	345
kwiecień	lekcja	9	18	265
	kurs 1dn.	10	70	248
	kurs 2dn.	3	42	81
	Suma	22	130	594
maj	lekcja	26	52	874
	kurs 1dn.	17	119	531
	kurs 2dn.	5	70	141
	Suma	48	241	1546
czerwiec	lekcja	25	50	906
	kurs 1dn.	12	84	332
	kurs 2dn.	3	42	80
	Suma	40	176	1318
lipiec	lekcja	16	32	483
	kurs 1dn.	0	0	0
	kurs 2dn.	0	0	0
	Suma	16	32	483
sierpień	lekcja	6	12	213
	kurs 1dn.	0	0	0
	kurs 2dn.	0	0	0
	Suma	6	12	213
wrzesień	lekcja	11	22	379
	kurs 1dn.	10	70	352
	kurs 2dn.	2	28	62
	Suma	23	120	793

październik	lekcja	7	14	286
	kurs 1dn.	17	119	464
	kurs 2dn.	1	14	21
	Suma	25	147	771
listopad	lekcja	5	10	117
	kurs 1dn.	5	35	118
	kurs 2dn.	1	14	37
	Suma	11	59	272
grudzień	lekcja	3	6	58
	kurs 1dn.	2	14	44
	kurs 2dn.	0	0	0
	Suma	5	20	102
2018 styczeń	lekcja	1	2	17
	kurs 1dn.	4	28	71
	kurs 2dn.	0	0	0
	Suma	5	30	88
luty	lekcja	3	6	96
	kurs 1dn.	5	35	108
	kurs 2dn.	0	0	0
	Suma	8	41	204
marzec	lekcja	3	6	77
	kurs 1dn.	4	28	101
	kurs 2dn.	0	0	0
	Suma	7	34	178
kwiecień	lekcja	11	22	422
	kurs 1dn.	10	70	272
	kurs 2dn.	3	42	72
	Suma	24	134	766
maj	lekcja	22	44	833
	kurs 1dn.	16	112	474
	kurs 2dn.	4	56	90
	Suma	42	212	1397

czerwiec	lekcja	14	28	416
	kurs 1dn.	8	56	221
	kurs 2dn.	3	42	95
	Suma	25	126	732
lipiec	lekcja	12	24	244
	kurs 1dn.	1	7	23
	kurs 2dn.	0	0	0
	Suma	13	31	267
sierpień	lekcja	2	4	79
	kurs 1dn.	1	7	24
	kurs 2dn.	0	0	0
	Suma	3	11	103
wrzesień	lekcja	10	20	390
	kurs 1dn.	10	70	274
	kurs 2dn.	4	56	106
	Suma	24	146	770
październik	lekcja	9	18	270
	kurs 1dn.	6	42	167
	kurs 2dn.	2	28	64
	Suma	17	88	501
listopad	lekcja	5	10	218
	kurs 1dn.	2	14	74
	kurs 2dn.	0	0	0
	Suma	7	24	292
grudzień	lekcja	0	0	0
	kurs 1dn.	0	0	0
	kurs 2dn.	0	0	0
	Suma	0	0	0
Razem		562	2867	16439

Odbiorcami działań edukacyjnych w ramach projektu zaliczonych również do grupy A, byli także uczestnicy wydarzeń plenerowych upowszechniających wiedzę ekologiczną: Międzynarodowego Dnia Bałtyckiego Morświna, Dnia Ryby w Helu oraz Bałtyckiego

Festiwalu Nauki. W trakcie wymienionych wydarzeń plenerowych zorganizowano i prowadzono stoiska informacyjno-edukacyjne, na których odwiedzający mogli m.in. bezpośrednio porozmawiać z edukatorami, otrzymać materiały edukacyjne, obejrzeć filmy tematyczne, zapoznać się z aktualnymi wynikami badań naukowych, przedyskutować problemy środowiskowe, przekazać swoje spostrzeżenia, zagrać w gry interaktywne, sprawdzić swoją wiedzę o morskiej przyrodzie. Każde wydarzenie miało swoje motywy przewodnie, które były wysunięte na pierwszy plan, ale prezentowana i omawiana tematyka miała znacznie szerszy zakres. Dodatkowo, podczas Dnia Ryby w Helu został zaprezentowany, specjalnie przygotowany na to wydarzenie, program artystyczny na temat życia i kultury ludzi morza. Grono odbiorców w/w wydarzeń było bardzo szerokie (społeczność lokalna, dzieci, uczniowie, studenci, turyści, przedstawiciele samorządów itp.), łącznie wzięło w nich udział **16258 osób**:

- XIV, XV, XVI Międzynarodowy Dzień Bałtyckiego Morświna ASCOBANS: 4086 osób;
- XIII, XIV i XV Dzień Ryby w Helu: 9131 osób;
- Bałtycki Festiwal Nauki: 3041 osób.

W realizowanym projekcie przewidziano edukację podczas 3 w/w dorocznych wydarzeń plenerowych. Jednakże ze względu na duże zainteresowanie tego typu aktywnościami i sporą frekwencję ich uczestników, a także rosnące zapotrzebowanie na dystrybucję najnowszej wiedzy nt. biologii i ekologii organizmów morskich, zasad funkcjonowania ekosystemu Bałtyku, źródeł zanieczyszczeń oraz sposobów ochrony przed czynnikami destrukcyjnymi edukatorzy wzięli także udział w siedmiu dodatkowych wydarzeniach:

- VIII, IX i X piknik przyrodniczy „Bioróżnorodność – poznaj by zachować”: 3548 osób;
- I Piknik Oceanograficzny (25.06.2016): 487 osób;
- Złot Żaglowców Baltic Sail (2017 i 2018): 510 osób;
- XIV Festyn „Wspólnie - Bezpieczne Chmielno” (6.08.2017): 627 osób;
- Plażowy Piknik Edukacyjny w Krynicy Morskiej 2017 i 2018): 603 osoby;
- Noc Muzeów w Muzeum Ziemi Puckiej (18.05.2018): 148 osób;
- Festiwal Kultury Polskiej w Kaliningradzie (29.09.2018): 3000 osób.

Reasumując, łączna liczba uczestników edukacyjnych wydarzeń plenerowych od kwietnia 2016 do grudnia 2018 roku wyniosła **25181 osób**. Prowadzenie aktywnej edukacji podczas wydarzeń plenerowych było możliwe dzięki zakupionym w ramach realizacji projektu namiotom ekspozycyjnym.

Kolejnymi działaniami edukacyjnymi przeprowadzonymi w ramach projektu, z grupy działań A były: trzy letnie kursy ICHTIOLOGIA MORZA, które miały miejsce w okresie: 14.08 – 27.08.2016 r., 11.08 – 27.08.2017 r., 11.08 – 26.08.2018 r. Zajęcia odbywały się głównie w salach wykładowych i laboratoriach Stacji Morskiej w Helu, natomiast część terenowa w strefie brzegowej Półwyspu Helskiego i na Zatoce Puckiej. Kurs dedykowany był studentom i doktorantom kierunków przyrodniczych polskich uczelni. Kurs ten to forma edukacji o Morzu Bałtyckim nastawiona w głównej mierze na zajęcia praktyczne. Celem kursu było zapoznanie uczestników ze specyfiką biologiczną i ekologiczną ichtiofauny Bałtyku, a także sposobami przeprowadzania jej badań. Zajęcia miały charakter wykładów, zajęć laboratoryjnych i zajęć terenowych prowadzonych przez wykwalifikowaną kadrę z krajowych uczelni. Podczas kursu przeprowadzono również specjalistyczne zajęcia z monitoringu podwodnego. W tym celu zaangażowano instruktorów nurkowania, wypożyczono sprzęt do snorkelingu oraz do profesjonalnych podwodnych badań terenowych. Pełny wymiar godzinowy jednego kursu to 53 godziny wykładów oraz 208 godzin ćwiczeń. Uczestnicy kursu mogli uzyskać 4 punkty ECTS. W trzech kursach wzięło udział 54 studentów z uczelni w całej Polsce m.in.: Uniwersytet Zielonogórski, SGGW, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Warmińsko - Mazurski w Olsztynie, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Gdański, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, a także wykwalifikowani wykładowcy z uczelni w całej Polsce. Łącznie odbiorcami kursu w latach 2016, 2017 i 2018 było 97 osób.

Spośród działań projektowych zaliczanych do grupy A realizowane były również **Warsztaty Edukacyjne Ujście Wisły**. Program jednodniowych warsztatów obejmował rejs kutrem po wodach Martwej Wisły i Wisły Śmiałej, zajęcia terenowe w rezerwacie przyrody „Ptasi Raj” oraz wykłady w Stacji Ornitologicznej Muzeum i Instytutu Zoologii PAN. Tematyka poruszana w ramach zajęć terenowych obejmowała zagadnienia dotyczące aspektów historycznych i kulturowych w odniesieniu do obszaru odwiedzanego w trakcie zajęć, jego charakterystyki przyrodniczej oraz skutków ingerencji człowieka w środowisko naturalne. W czasie prelekcji przekazywana była wiedza m.in. z zakresu ornitologii oraz funkcjonowania i ochrony ekosystemów cennych przyrodniczo, wzbogacona ciekawostkami

z danej dziedziny. Wykłady poruszały również tematy związane z problematyką badań naukowych, działalnością człowieka i jego wpływem na środowisko naturalne, specyfiką ekosystemów strefy brzegowej i ujściowej rzek, historią powstania Wyspy Sobieszewskiej, a także kształtowania się poszczególnych odcinków Wisły. Poruszany aspekt ornitologiczny dotyczył biologii ptaków, ich wędrówek oraz celu i metod obrączkowania. Warsztaty Ujście Wisły są realizowane od roku 2001. Podczas rejsu i zajęć terenowych uczestnikom towarzyszył przewodnik – edukator. Dokumentacja fotograficzna z Warsztatów Edukacyjnych Ujście Wisły stanowi załącznik nr 1 do Sprawozdania.

W ramach zadania w okresie wrzesień 2016 - czerwiec 2018 roku odbyło się 60 warsztatów, w których udział wzięło 2400 osób - uczniów wraz z nauczycielami ze szkół województwa pomorskiego.

Lp.	Edycja	Terminy warsztatów	Ilość warsztatów	Ilość uczestników
1.	Jesień 2016	12.09, 13.09, 14.09, 15.09, 16.09, 19.09, 20.09, 21.09, 22.09, 23.09, 26.09, 27.09, 28.09, 29.09, 30.09, 03.10, 04.10	17	680
2.	Wiosna 2017	16.05, 17.05, 18.05, 19.05, 22.05, 23.05, 24.05, 25.05, 26.05, 29.05, 30.05, 31.05, 01.06	13	520
3.	Jesień 2017	21.09, 22.09, 25.09, 26.09, 27.09, 28.09, 29.09, 02.10, 03.10, 04.10, 05.10, 06.10, 09.10, 10.10, 11.10	15	600
4.	Wiosna 2018	07.05, 08.05, 09.05, 10.05, 11.05, 14.05, 15.05, 16.05, 17.05, 18.05, 29.05, 30.05, 04.06, 05.06, 06.06	15	600
RAZEM			60	2400

Zgodnie z wytycznymi projektu podjęto również działania zakwalifikowane do tzw. grupy B, czyli zamieszczono wszelkie aktualności i informacje bieżące na stronach internetowych: flagowej stronie projektu oraz stronach internetowych partnerów. Ponadto stworzono oraz uruchomiono aplikację mobilną pn.: „Przyjaciele Bałtyku”, zawierającą: atlas gatunków ryb oraz skorupiaków występujących w Morzu Bałtyckim, klucz do oznaczania gatunków ryb, jak również testy oraz quizy sprawdzające nabytą przez użytkowników aplikacji wiedzę. Rzetelna i efektywna dystrybucja wiedzy w projekcie była także możliwa dzięki zakupieniu sprzętu komputerowego oraz urządzeń multimedialnych do przygotowania

i prezentacji materiałów niezbędnych do prowadzenia zajęć dydaktycznych w ramach Błękitnej Szkoły, jak również dwóch zestawów urządzeń multimedialnych składających się z tablicy interaktywnej, projektora i uchwyty na potrzeby prowadzenia zajęć dydaktycznych w sali edukacyjnej. Ponadto zakupiono nawigacje turystyczne do zajęć terenowych, także sprzęt fotograficzny, odczynniki chemiczne, drobny sprzęt laboratoryjny, akwarium ekspozycyjne oraz sondę wieloparametrową.

W ramach realizacji projektu *„Przyjaciele bałtyckiej przyrody – kampania informacyjno edukacyjna na rzecz zachowania i zrównoważonego użytkowania przyrodniczych walorów Pomorza”* i ujętego w nim działania z grupy C, opracowano i wyprodukowano również drukowane materiały edukacyjne w postaci szeregu broszur, ulotek i plakatów, a także wykrojników ryb, pocztówek, kolorowanek, planów lekcji i kalendarzy. Materiały te, dedykowane problematyce związanej z zagrożeniami dla bałtyckich gatunków fauny i flory, dystrybuowane były nie tylko podczas zajęć Błękitnej Szkoły, ale także podczas plenerowych wydarzeń edukacyjnych oraz na terenie fokarium Stacji Morskiej i w Domu Morświna. Dzięki temu odbiorcami pośrednimi zrealizowanego projektu były również osoby odwiedzające fokarium oraz Dom Morświna. W okresie od 01.04.2016 r. do 31.12.2018 roku **fokarium odwiedziło 1219028 osób**, zaś **Dom Morświna – 42308 osób**. Materiałnymi nośnikami informacji przekazywanych odbiorcom w projekcie *„Przyjaciele bałtyckiej przyrody – kampania informacyjno edukacyjna na rzecz zachowania i zrównoważonego użytkowania przyrodniczych walorów Pomorza”* były także tablice edukacyjne, banery oraz flagi i windery o charakterze informacyjnym prezentowane zarówno w trakcie zajęć stacjonarnych oraz wyjazdowych, jak i podczas wydarzeń plenerowych. Ponadto dla celów informacyjnych zakupiono zestawy konserw rybnych zapakowane

w kartonowe pudełko z treścią edukacyjno-informacyjną z ulotką edukacyjną wewnątrz oraz cukierki typu krówka z wizerunkami ryb oraz ssaków bałtyckich. Wyżej wymienione materiały były dystrybuowane podczas wszelkich aktywności edukacyjnych prowadzonych w ramach sprawozdawanego projektu. Dla celów informacyjnych w ramach projektu opracowano i wykonano trzy wystawy plenerowe: „Okiem mewy”, „Nasze foki” oraz „Nasze ryby”. W celu szerszej dystrybucji wiedzy dotyczącej przyrodniczych walorów Pomorza w projekcie zaplanowano usługę publikacji artykułów prasowych. Liczba ich odbiorców w okresie 01.04.2016 – 31.12.2018 roku to ponad **160000 osób**.

Załącznik nr 1 do Sprawozdania – Dokumentacja fotograficzna

Zdjęcia autorstwa Katarzyny Legeżyńskiej